

Promemoria.

I verbalnote av 26. november 1938 har den herværende Danske Legasjon bedt om opplysninger om ordningen vedrørende anklagemyndigheten i Norge, særlig om anklagemyndighetens forhold til Justisdepartementet og om privates anklagerett.

Forespørselen er av Utenriksdepartementet forelagt for Justis- og Politidepartementet, som i svarskrivelse av 10. januar 1939 har avgitt følgende uttalelse:

„De norske rettsregler angående påtale av straffbare handlinger finnes i det vesentlige i lov om rettergangsmåten i straffesaker av 1. juli 1887.

Den offentlige påtale av straffbare handlinger er i Norge lagt til et eget embetsverk, den offentlige påtalemyndighet (påtalemyndigheten). Påtalemyndighetens øverste tjenestemann er riksadvokaten, under ham står statsadvokatene (og hjelpestatsadvokatene) og under dem igjen politiet.

Riksadvokaten har den overordnede ledelse av påtalemyndigheten. Bare Kongen kan utferdige almindelige regler og meddele bindende pålegg angående utførelsen av hans verv.

Tiltale for straffbare handlinger, begått av embetsmenn som sådanne, besluttes av Kongen. Forøvrig kan Kongen som overordnet påtalemyndighet omgjøre den underordnede påtalemyndighets avgjørelser av tiltalespørsmål. Denne myndighet har Kongen imidlertid ikke benyttet seg av i de nesten 49 år som er forløpet siden ikrafttreddelsen av juryloven.

Riksadvokaten kan uten foregående dom avskjediges av Kongen etter at Kongen derom har hørt statsrådets betenkning (Grunnlovens § 22, jfr. § 73 annet punktum i loven om rettergangsmåten i straffesaker). De øvrige til påtalemyndigheten hørende tjenestemenn som er embetsmenn (statsadvokater og politiembetsmenn) kan ikke avskjediges eller mot sin vilje forflyttes (Grunnlovens § 22). For resten av påtalemyndighetens tjenestemenn gjelder om avskjed reglene i fjerde kapittel i loven om offentlige tjenestemenn af 15. februar 1918.

Påtalemyndighetens tjenestemenn står prinsipielt i samme stilling til Justisdepartementet som de andre embetsmenn der sorterer under dette departement. Overfor påtalemyndighetens tjenestemenn utøver departementet således den samme administrative kontroll som overfor andre embetsmenn der sorterer under dette.

Straffbare handlinger er som hovedregel undergitt offentlig påtale (den almindelige borgerlige straffelovs § 77). Og straffbare handlinger som er undergitt offentlig påtale, påtales i embets medfør av påtalemyndigheten. Visse straffbare handlinger hvor den private interesse er særlig fremtredende, påtales dog ikke med mindre der framkommer begjæring herom fra den privat fornærmede. Visse forgæelser påtales overhodet ikke av påtalemyndigheten (handling undergitt ubetinget privat påtale). Bestemmelsene om at offentlig påtale ikke finner sted uten fornærmedes begjæring, eller at overtredelsene overhodet ikke er undergitt offentlig påtale, finnes i vedkommende straffebud.

Dersom påtalemyndigheten har nektet å påtale en straffbar handling, eller har frafalt en påbegynt forfølgning, eller har vedtatt en dom, hvorved tiltalte helt eller delvis er frifunnet eller dømt for en mindre overtredelse enn påstått kan den fornærmede forfølge saken (§ 94 i loven om rettergangsmåten i straffesaker). Dette er fornærmedes såkalte subsidiære påtalerett (subsidiært private straffesaker). Fornærmede har subsidiær påtalerett vedkommende alle straffbare handlinger som er undergitt offentlig påtale, også i de tilfeller hvor offentlig påtale er betinget av hans begjæring, jfr. ovenfor.“

Utenriksdepartementet, Oslo, 17. januar 1939.